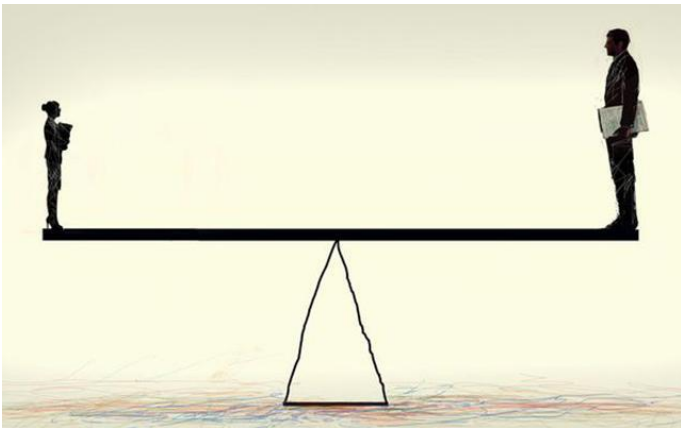

Аналітичний огляд окремих рішень ЄСПЛ щодо заборони дискримінації

Головна цитата

Відмова у призначенні покарання не пов'язаного з позбавленням волі внаслідок відсутності місця проживання заявника визнано Європейським судом з прав людини таким, що призвело до порушення ст. 14 (Заборона дискримінації) Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Питання заборони дискримінації є актуальним для усіх держав-учасниць Конвенції. Не становить виключення й Україна. Слід нагадати, що згідно **ст. 14 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою - статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою.**

Відповідно до **ст. 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06 вересня 2012 року №5207-VI**, дискримінація - ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі - певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Непряма дискримінація - ситуація, за якої внаслідок реалізації чи застосування формально нейтральних правових норм, критеріїв оцінки, правил, вимог чи практики для особи та/або групи осіб за їх певними ознаками виникають менш сприятливі умови або становище порівняно з іншими особами та/або групами осіб, крім випадків, коли їх реалізація чи застосування має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Статтею 2 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» визначено, що **законодавство України ґрунтується на принципі недискримінації, що передбачає незалежно від певних ознак: 1) забезпечення рівності прав і свобод осіб та/або груп осіб; 2) забезпечення рівності перед законом осіб та/або груп осіб; 3) повагу до гідності кожної людини; 4) забезпечення рівних можливостей осіб та/або груп осіб.**

Згідно ст. 6 Закону №5207, відповідно до Конституції України, загальновизнаних принципів і норм міжнародного права та міжнародних договорів України всі особи незалежно від їх певних ознак мають рівні права і свободи, а також рівні можливості для їх реалізації. Форми дискримінації з боку державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, юридичних осіб публічного та приватного права, а також фізичних осіб, визначені статтею 5 цього Закону, забороняються.

Не вважаються дискримінацією дії, які не обмежують права та свободи інших осіб і не створюють перешкод для їх реалізації, а також не надають необґрунтованих переваг особам та/або групам осіб за їх певними ознаками, стосовно яких застосовуються позитивні дії, а саме: спеціальний захист з боку держави окремих категорій осіб, які потребують такого захисту; здійснення заходів, спрямованих на збереження ідентичності окремих груп осіб, якщо такі заходи є необхідними; надання пільг та компенсацій окремим категоріям осіб у випадках, передбачених законом; встановлення державних соціальних гарантій окремим категоріям громадян; особливі вимоги, передбачені законом, щодо реалізації окремих прав осіб.

Однак виникає питання, як часто національні суди застосовують ст. 14 Конвенції та відповідну практику ЄСПЛ. Аналіз рішень національних судів за допомогою ЄДРСР дозволяє стверджувати, що найбільш поширеним у судовій практиці є посилення на **рішення у справі «Пічкур проти України»**, яке набрало статусу остаточного 07.02.2014 р. У цьому рішенні, яке у відповідності до ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» є джерелом права, викладена правова позиція, відповідно до якої позбавлення громадянина, який виїхав на постійне місце проживання за кордон права на пенсійне забезпечення в Україні, де він набув відповідний стаж і сплачував страхові внески, та/або обмеження такого права є порушенням принципу недискримінації, визначеного у ст. 14 Конвенції, та порушенням права особи мирно володіти своїм майном, визначеним у Протоколі першому до Конвенції.

Справа «Олександр Олександров проти Росії» (заява № 14431/06, рішення від 27.3.2018 року. У 2005 році Окружний суд м. Москва визнав заявника винним у побитті працівника поліції у стані алкогольного сп'яніння та засудив його до одного року ув'язнення. Під час вирішення питання про відповідне покарання Суд перерахував ряд пом'якшувальних обставин справи, які prima facie надали заявникові право на рішення, яке не передбачає позбавлення волі, таке як умовне засудження або штраф. Проте Суд постановив, що два елементи позбавили заявника права на більш поблажливе рішення, перший - "особливі обставини, за яких було вчинено злочин", а другий – «відсутність постійного місця проживання в Московській області, яка не була регіоном звичного місця проживання заявника, а регіоном, в якому було скоєне правопорушення і було ухвалено рішення».

Районний суд не обґрунтував, чому переваги від вироку, який не передбачає позбавлення волі, повинні бути обумовлені можливістю заявника мати постійне місце проживання за межами його рідного регіону та поблизу місця, де він був притягнутий до відповідальності і засуджений. Апеляційний суд не звернув уваги на твердження про дискримінацію, зроблене адвокатом заявника, і не запропонував жодного обґрунтування різниці у ставленні.

Відповідно, не було продемонстровано, що різниця у ставленні переслідувала законну мету або мала об'єктивне та розумне обґрунтування.

Висновок: було порушення статті 14 Конвенції, прийняте у поєднанні зі статтею 5 Конвенції (одногосно).

Стаття 41: 10 000 євро відшкодування моральної шкоди.

Справа «Параскева Тодорова проти Болгарії» (заява № 37193/07, рішення від 25 березня 2010 року) районний суд засудив заявницю, яка є представницею циганського співтовариства, до трьох років позбавлення волі за шахрайство та відмовив у відстроченні виконання вироку. Європейський Суд наголосив у цьому зв'язку на серйозності оскаржуваних фактів і підкреслив, що викорінення расизму є пріоритетом в багатонаціональних суспільствах Європи і що рівність громадян перед законом втілено в болгарському національному законодавстві.

Висновок. У справі допущено порушення вимог статті 14 Конвенції (прийнято одногосно).

Справедлива сатисфакція. В порядку застосування статті 41 Конвенції Європейський Суд присудив виплатити заявниці 5 000 євро в якості компенсації завданої моральної шкоди; відновлення кримінального провадження було б найбільш доцільною формою відшкодування.

Проте практика ЄСПЛ з означених питань є надзвичайно різноманітною, містить відповідні критерії встановлення дискримінації та постійно оновлюється. В огляді наведено приклади 7 рішень ЄСПЛ, якими визнано дискримінацію стосовно громадян за тією чи іншою ознакою.

Автор публікації: Олександр Дроздов

Олександр Дроздов

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого), адвокат, Голова Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, Перший проректор Вищої школи адвокатури

Автор публікації: Олена Дроздова

Олена Дроздова

кандидат юридичних наук, викладач кафедри кримінального права і правосуддя (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка С. Дем'янчука), адвокат, помічник Першого проректора Вищої школи адвокатури

© 2014 Unba.org.ua Всі права захищені

"Національна Асоціація Адвокатів України". Передрук та інше використання матеріалів, що розміщені на даному веб-сайті дозволяється за умови посилання на джерело. Інтернет-видання та засоби масової інформації можуть використовувати матеріали сайту, розміщувати відео з офіційного веб-сайту Національної Асоціації Адвокатів України на власних веб-сторінках, за умови гіперпосилання на офіційний веб-сайт Національної Асоціації Адвокатів України. Заборонено передрук та використання матеріалів, у яких міститься посилання на інші інтернет-видання та засоби масової інформації. Матеріали позначені міткою "Реклама", публікуються на правах реклами.